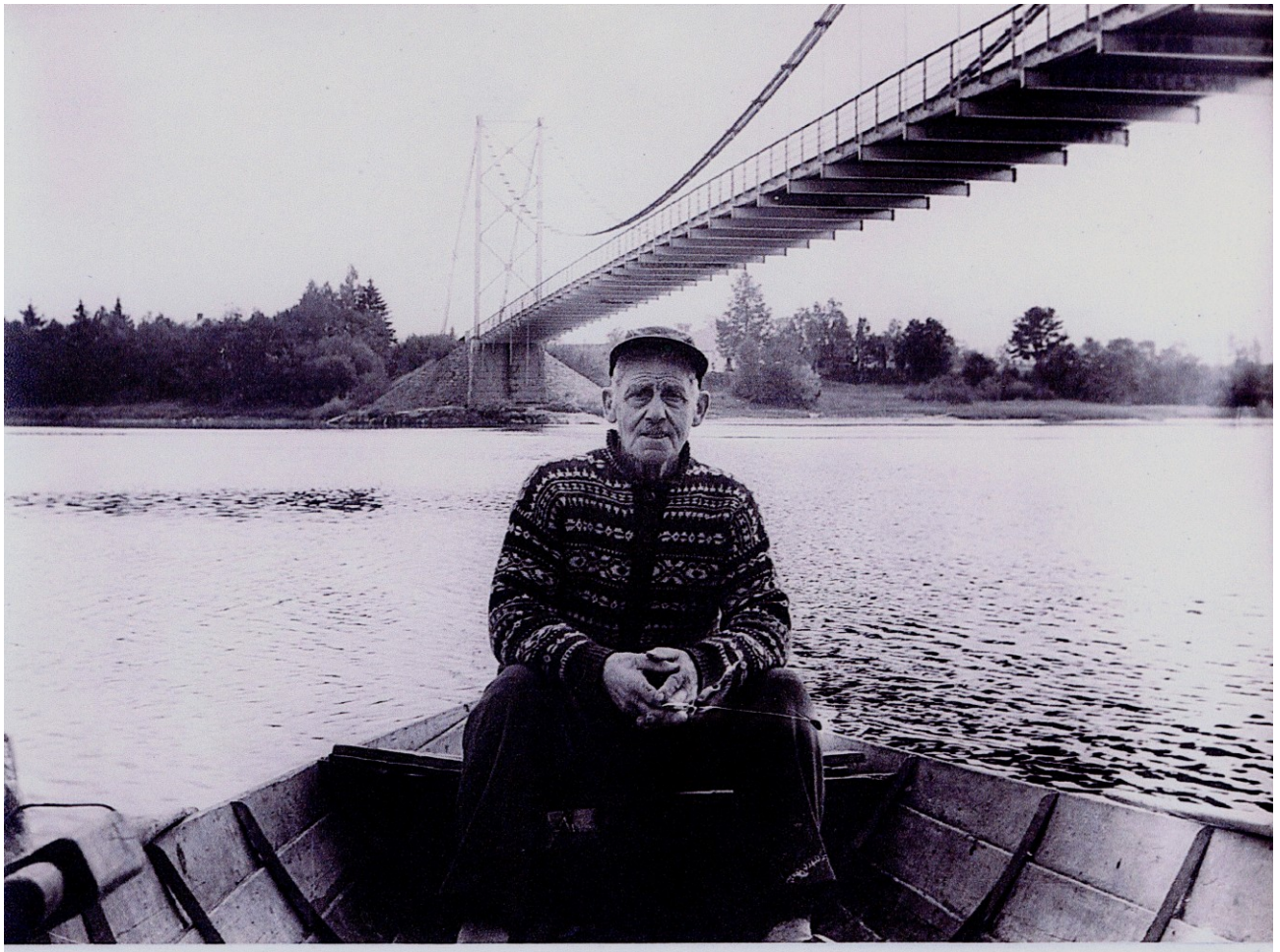

* Brandval *
Stiftet
1983
Historielag

n

Brandvalitten

Ny og gammel tid møtes. Sundmann Bernt Moe i båten under Brandvalbrua.

Nr. 3 September 2010 25. årg.

Brandvalitten

Medlemsblad for Brandval Historielag

INNHold

Noen ord fra lederen	
av Terje Hauger	s 2
Redaktøren melder	
av Halvor Noer	s 2
Mengkroken	
av Torbjørn Mengkrok	s 3
Årnesferga og mobiltelefon	
av Tor Aarstad	s 9
Marte Sorknes Stensbøl	
av Halvor Noer	s 12
Ref. fra Rolstadvandring	
av Halvor Noer	s 14
Ref. fra Tundagen	
av Jan G. Hokaasen	s 16
Husflidslagets styre	s 17
Vi minnes Yngve Strand	
av Halvor Noer	s 18
Bøker med mer til salgs	s 19
Kultursti Kolemoe	s 19
Ord og uttrykk	
av Tor Aarstad	s 20
Arrangementer	s 24
Ordenes saga	
av Tor Aarstad	s 24

Redaksjonen:	Tlf
Halvor Noer, redaktør	62 82 63 51
Ruth Ruud	62 82 64 17
Terje Hauger	62 82 55 34
Ole Erik Ruud, lay out	62 82 61 11
Ole Lunder, annonser	62 82 66 22

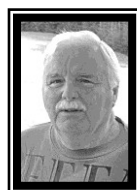
Trykk:
Vinger Trykkeri A/S 62 81 97 00

Framsidedilde:

Sundmann Bernt Moe under Brandvalbrua.
Bildet tilhører Magna Rudseter

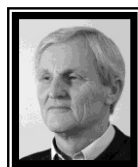
Noen ord fra lederen:

Sommeren er på hell og det er på tide å komme i gang igjen. Noe aktivitet har det likevel vært. Siste søndag i juli hadde Historielaget ansvaret for å holde Skolemuseet på Skinnar-bøl åpent, og søndag 8. august hadde vi "vakt" på Skinnarbøl i forbindelse med Roy Lønhøidens fotoutstilling, og vår tradisjonelle grendevandring gikk av stabelen fredag 13. august. Se eget referat. Planene for høstens møter på Skineb er nå lagt og står på siste side. Vi har et par dugnader som vi må få til før snøen kommer. Det er å få på plass nye stabber under stabburene og fjerne jord rundt låven. Vi skal fastsette datoer for disse så snart som mulig, og de vil bli bekjentgjort. For øvrig er både styret og undertegnede mottakelige for innspill, ideer og syns-punkter på hva det nå skulle være. Jo flere som engasjerer seg, jo bedre.

Hilsen Terje

Redaktøren melder:

I dette bladet har vi en del referater fra sommerens aktiviteter. Oppslutningen har vært bra, men vi hadde ønsket oss flere besøk av de mange utflyttede brandvalittene som er medlemmer i Historie-laget.

Torbjørn Mengkrok har skrevet om sin barndoms grend. Flere bør gjøre det. Vi ser gjerne at vi får flere skribenter i bladet. Da blir stoffet mer variert og bladet interessant for flere.

Det er prisverdig at folk i lokalmiljøene tar ansvar for synliggjøring av kulturminnene og historien i grendene. Noen gode eksempler har vi også på at det er gjort. Her i bladet kan vi lese om Vestsidegruppa som er aktive på Vestsida og om Roverud Øst Utmarkslag som har åpnet en flott kultursti på Kolemoe. Historielaget har ikke kapasitet til slike lokale tiltak. Flere grendelag oppfordres til å følge opp.

Lykke til! Hilsen Halvor

NB: 561 står på medlemslista – 23 har enda ikke betalt kontingent for i år.

Mengkroken

Litt historikk fra eldre og nyere tid

av Torbjørn Mengkrog

Jeg, Torbjørn Mengkrog, ble i fjor spurt av Dagfinn Olsen og Halvor Noer om jeg kunne skrive litt om Mengkroken, der jeg er født. Jeg har satt sammen litt stoff, både fra eldre og nyere tid. Min bror, Øystein, skrev for noen år siden litt fra eldre tid. Han brukte bl.a. internett, kirkebøker, folketelling, "Finnslekt" og fars notater. Jeg supplerte med noe stoff fra nyere tid. Dette stoffet har jeg brukt sammen med utdrag fra den nye Brandvalboka – Finnskogen. Dagfinn Olsen og jeg besøkte Gulborg og Martin Arvetorpet i Mengkroken sommeren 2009, og da fikk vi flere opplysninger om bl.a. Mengkroken i dag.

Min familie

Jeg er, som nevnt, født i Mengkroken i 1934. Min far, Sverre Mengkrog, var lærer i 20 år i Mengkroken. Han ble født i Søndre Roverudseter i 1903, men familien flyttet til Nedre Mengkroken i 1913. Far utdannet seg til lærer ved Elverum lærerskole og ble tilsatt som lærer ved Gresslien og Mengkroken skoler i 1926. I 1931 giftet han seg med Sofie, født Masterud. De bodde i Gresslien fra høsten 1931 til sommeren 1932. Da ble far lærer i Jammerdal istedenfor Gresslien, og mine foreldre flyttet til Mengkroken lærerbolig. Far var deretter lærer i Jammerdal og Mengkroken skoler (annenhver dag ved hver skole) til 1946. Da flyttet vi til Fjeld i Eidskog. Fra 1960 var han lærer ved Austmarka sentralskole. Jeg og mine tre søsken har alle bodd i Mengkroken lærerbolig – Svanhild (f. 1932), Torbjørn (f. 1934), Halldis (1936-1986) og Øystein (f. 1944).

Sofie (1910-1992) og Sverre Mengkrog (1903-1990).
Fra avskjedslaget for lærer Mengkrog i 1973, der han
ble overrakt Hedmark fylkes skolehagememnds tinnfat og
Norsk skolehageråds nål for sin innsats på skole-
hagefeltet.
Foto fra Glåmdalen

Torbjørn Mengkrog f. 1934

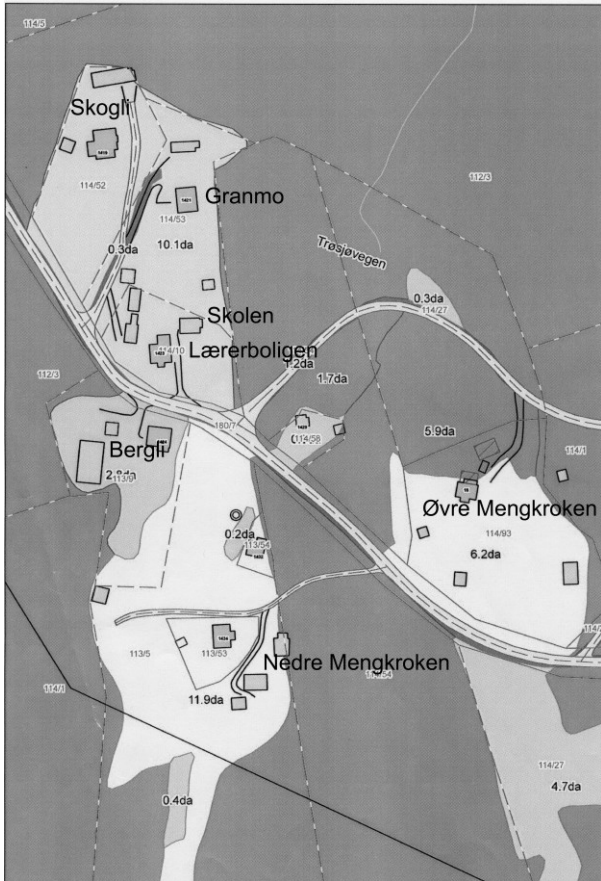
Den eldste bosettingen

11 km fra vegkrysset ved Bergerseter, rett sørover, ligger Mengkroken. Det er en meget gammel boplass på Sør-Finnskogen, sikkert bortimot 300 år. Navnet kommer trolig av den vesle elva, Mengåa, som nedenfor Mengkroken gjør en skarp sving. Åa renner ut i Møkeren, ca. 5 km lenger nede.

Før finnebosettingen ble Mengkroken brukt som sæter av Øyen-gårder. Øyen var en del av et område nord for nåværende Roverud. Området ligger nå mellom jernbanelinja og Glomma (se Brandvalitten nr. 2 2007). Mengkroken var husmannsplass under gårdene i Øyenområdet til etter 1900. På 1700-tallet ble mye av Øyen-området, bl.a selve Øyengården, ødelagt på grunn av elvebrudd. Gardstunene ble flyttet inn på "fastlandet" – Lepengen og Helgeneset.

I 1762 var det to husmannsplasser under Øyen, og en av dem var Mengkroken med 5 personer over 12 år. På kart fra 1787 er Mengkroken avmerket som bare en plass, selv om det skulle være to brukere på den tiden. I 1792 kalles Mengkroken plass under Nordre Helgeneset. I 1798 var to plasser i Mengkroken registrert under Øyen. På de to plassene bodde det 10 personer. Ved folketellingen i 1801 var de to Mengkrokplassene tatt med under Lepengen (13 personer). Ved folketellingen i 1900 var Nedre Mengkroken plassert under Lepengen, og Øvre Mengkroken under Nordre Helgeneset. Mengkroken skole var matrikulert under Lepengen.

Mengkroken ble fast boplass fra ca. 1730. Johan Johansen (1693-1753) var første kjente bruker. Han kom til Mengkroken rundt 1730 fra Smedtorpet, men han var født ved

Kart over Mengkroken. Fra Kongsvinger kommunes kartdatabase

Fensjøen. Han var sønn av Johan Mortensen Nikarainen. Flere av hans etterkommere brukte navnet Liukoinen. Johan ble i 1722 gift med Lisbet Steffensdatter Mullikka (ca. 1692-1772) fra Vålberget, Grue Finnskog. Johan og Lisbet hadde 12 barn (6 jenter og 6 gutter).

Eldste sønn, Johan Johansen (1724-1761) tok over etter faren i 1753, men døde åtte år senere. Han var gift med Anne Eriksdatter Porkka (1722-1792) fra Borketorpet. Johan og Anne hadde 3 barn (2 gutter og 1 jente). Det ble skiftet etter Johan i 1761. Plassen ble senere delt da Annes sønner tok over som husmenn: Johan (f. 1754) i Øvre Mengkroken og Ole (f. 1756) i Nedre Mengkroken.

Nedre Mengkroken

Ole Johansen (1756-1815) tok over Nedre Mengkroken antageligvis i 1777. Han giftet seg i 1782 med Lisbet Larsdatter (Liukoinen) (1761-1808) fra Smedtorpet. Ole og Lisbet hadde 8 barn (3 gutter og 5 jenter). Hvem som overtok etter Ole da han døde i 1815, er uklart, men det står i den siste Brandval Finnskogboka at han hadde ønsket at eldste sønn, Ole, skulle overta.

Syver Eriksen (1814-1902) fra Kjensmo, Roverud, giftet seg i 1835 med Karen Eriksdatter (1812-1892) fra Ormberget.

Nedre Mengkroken

Foto: Widerøe – fra slutten av 50-årene.

Emil (1869-1939) og Sofie Mengkroken (1869-1940). Jenta til h. er Solveig Wiker f. Nybråten.

De flyttet til Nedre Mengkroken i 1837. Karen og Syver hadde 9 barn (7 gutter og 2 jenter). Ved folketellingen i 1865 bodde Syver og Karen i Nedre Mengkroken med 5 barn, og ved folketellingen i 1875 bodde Syver og Karen der med datteren Karen og sønnen Edvard og hans familie.

Edvard Syversen (1851-1941) overtok Nedre Mengkroken etter sin far Syver Eriksen. Han giftet seg i 1876 med Maren Hansdatter (1846-1942) fra Eikesæteren. De hadde 6 barn (2 gutter og 4 jenter). Ei av jentene, Maren, ble i 1916 gift med Minius Mengkroken (Torbjørns onkel). Ved folketellingen i 1900 bodde Maren og Edvard i Nedre Mengkroken med 2 barn. Faren Syver var enkemann og føderådsmann. Enka Eli Olsdatter Jammerdal (f. 1827), var føderådskone. Familien flyttet til Øvre Mengkroken i 1904.

Hvem som bodde i Nedre Mengkroken mellom 1904 og 1913 er uklart, men antageligvis var det ingen som bodde der fast. Men i 1913 overtok Emil Mengkroken (1869-1939) bruket.

Emil (Torbjørns farfar) kom fra Søndre Roverudseter. Han var gift med Sofie Johnsdatter (1869-1940) fra Raisky. De hadde 10 barn (6 gutter og 4 jenter). 2 tvillinger døde like etter fødselen.

Eldste sønn, Emil Raisky (1891-1970) overtok etter foreldrene i 1941. Han kom fra Raisky. Han hadde flyttet dit fra Nedre Roverudseter i 1911. Han var gift med Ida Martinsen (f. 1897) fra Borketorpet. Hun døde i 1918. Emil giftet seg annen gang med Elise Mengåen Bekken (1890-1937). Ida og Emil hadde en sønn, Erling (1914-2001). Elise og Emil hadde 2 barn: Sigurd (1921-1993) og Gulborg (f. 1927). Bestefar til Emil, John Syversen Raisky (1850-1945), bodde i Nedre Mengkroken de siste årene av sitt liv.

Emil hadde i flere år ei husholderske, Margit Linqvist, fra Arvetorpet. Sigurd flyttet fra Raisky til Mengkroken i 1943 og Gulborg i 1948. Emil solgte Nedre Mengkroken til Gulborg og Martin Arvetorpet i 1966.

Erling Raisky kjøpte en tomt (Bergli) i Nedre Mengkroken i 1952 og bygde hus der. Han flyttet fra Raisky til Mengkroken sammen med kona Betsy fra Nedre Homsjøryen (1914-2002). De hadde 2 fosterbarn: Else (f. 1941) og Magne (f. 1942) Nygårdseter.

Midtre Mengkroken (Mellomgar'n)

Mellom Nedre- og Øvre Mengkroken har det tidligere vært en boplass (Midtre Mengkroken). Det har ikke bodd folk der siden ca. 1900, og det er ingen rester etter hus der nå.

Karelius Arnesen (f. 1847) fra Arvetorpet var gift med Maren Johannesdatter (f. 1850) fra Mengeberget. De kom til Midtre Mengkroken ca. 1870 og bodde der noen år. Maren og Karelius hadde 11 barn (6 gutter og 5 jenter). Familien flyttet til Oslo ca. 1900. Karelius var bror til Arne Arnesen Arvetorpet (Torbjørns oldefar på morssiden).

Etterkommerne bruker etternavnet Mengkrogen. Øystein Mengkrog har ved hjelp av skattelister funnet ut at ca. 20 personer i dag har etternavnet Mengkrogen. De fleste av disse er bosatt i Oslo og Bodø. Etterkommere etter Emil og Sofie Mengkroken bruker i dag etternavnene Mengkrok, Mengkrog og Mengkroken.

Øvre Mengkroken

Johan Johansen (1754-1811) giftet seg i 1777 med Anne Andersdatter (ca. 1752-1834). Han tok over Øvre Mengkroken antageligvis i 1777. Anne og Johan hadde 8 barn (4 gutter og 4 jenter). Sønn nr. 3, Ole Johansen (1782-1847) ble i 1817 gift med Anne Pålsdatter (1793-1845) fra Svenstorpet. Han tok over bruket etter sin far. Ole og Anne hadde 9 barn (5 gutter og 4 jenter). Barn nr. 6, Erik Olsen (f. 1828) giftet seg i 1850 med Eli Olsdatter (1827-1908) fra Brøderud og tok deretter over bruket. De hadde ingen barn. Erik døde noe før 1870. Eli giftet seg igjen i 1870 med Ole Pedersen fra Nordre Sletmoen (ingen barn).

Ved folketellingen i 1865 bodde Erik og Eli i Øvre Mengkroken. Brorsønnen Arne Bredeesen og ei tjenestejente, Marthea Eriksdatter, bodde også der. I 1875 bodde Ole og Eli i Øvre Mengkroken med Ole Isaksen som dreng og Anne Eriksdatter som budeie. Petter Paulsen (1860-1916) fra Paulstorpet hadde sønnen Thore Peder Helgeneset med Thea

Øvre Mengkroken. I bakgrunnen sees Skogli til v. og Granmo til h. Foto: Widerøe – fra slutten av 50- åra.

Arnesdatter fra Helgeneset, Roverud. Thore Peder ble i 1910 gift med Berthea Jakobsen fra Åsnes og bodde på Helgeneset. Petter giftet seg i 1891 med Anne Eriksdatter (1864-1901) fra Nytorpet og kom til Øvre Mengkroken ca. 1890. Petter og Anne hadde 6 barn (alle jenter).

Petter giftet seg annen gang (1902) med Thea Amundsdatter fra Lystadberget. De flyttet etterpå til Granlund. Ved folketellingen i 1900 bodde Anne og Petter i Øvre Mengkroken med 6 barn. Helene P. Helgeneset og Thomas Hansen Helgeneset solgte eiendommen til Ole Syversen Repshus og Edvard Syversen Mengkroken i 1904. Edvard (1851-1941) ble i 1876 gift med Maren Hansdatter (1846-1942) fra Eikesæteren. De flyttet fra Nedre til Øvre Mengkroken i 1904. De hadde 6 barn. Minius Mengkroken (1893-1979) giftet seg i 1916 med Maren Edvardsdatter (1883-1979). Hun var datter av Edvard. Minius overtok etter hvert bruket. Maren og Minius hadde 5 barn: Magna, Edvin, Sverre, Rolf og Olaf. Olaf døde samme år som han ble født.

Opp gjennom årene hadde de i Mengkroken både kuer, sauer og hester. I mange år hadde de også geiter. I dag er det skog på store deler av brukene, og det er mange år siden de hadde dyr der.

Mengkroken i dag

Det bor ingen i Mengkroken i dag med navnet Mengkroken, Mengkrok, Mengkrog eller Mengkrogen. Alle disse fire skrivemåtene brukes i dag av personer som bor andre steder.

Granmo. Foto: Halvor Noer 2010.

Granmo

Men det bor fortsatt folk i Mengkroken. Gulborg og Martin Arvetorpet bor på eiendommen Granmo, som ligger like ovenfor det gamle skolehuset. De kjøpte tomt av Peder P. Haug i

1953 og bygde hus. Martin er født i 1925 i Arvetorpet og Gulborg i 1927 i Raisky.

*Martin f. 1925 og Gulborg Arvetorpet f. 1927 –
foto fra 2010.*

Skogli

Eiendommen Skogli ligger ved Mengkroken og grenser til Granmo. Peder P. Haug solgte tomte til Alf Vais som bygde hus der i 1956. Alf (1901-1988) kom fra Vais sammen med sin kone Agnes (1898-1975). I 1986 ble eiendommen solgt til Rolf Krybelsrud, født 1942. Sener ble eiendommen solgt til Anders Kristiansen, som bor der i dag sammen med sin far Henning Kristiansen.

Skogli. Foto: Halvor Noer 2010

Bergli

Eiendommen Bergli ligger på sørsiden av vegen ved Mengkroken. Emil Raisky Mengkroken solgte i 1952 eiendommen til sin sønn Erling Raisky (1914-2001). Erling kom fra Raisky sammen med sin kone Betsy og bygde hus i Mengkroken. I 2003 overtok Geir Waaler, født 1973, eiendommen. Han bor der delvis alene.

Nedre Mengkroken

Emil Raisky Mengkroken solgte i 1966 Nedre Mengkroken til sin datter og svigersønn Gulborg

og Martin Arvetorpet. I 2001 solgte de husene til Geir Løchsen, født 1952, fra Oslo. Han bor ikke der fast, stedet er fritidseiendom.

Øvre Mengkroken

Datter til Maren og Minius Mengkroken, Magna Ryen, overtok eiendommen i 1981. I 1985 overtok hennes sønn, Torbjørn Ryen, eiendommen, men han døde i 1989. Hans kone, Kari Oddrun, har solgt husene med 6 mål tomt til Åsmund Tryland fra Brandval Vestside. Ingen bor der fast, stedet er fritidseiendom.

Lærerboligen og skolehuset

Sommeren 2009 solgte Gulborg og Martin Arvetorpet lærerboligen og skolehuset til Anne Skarneng Ingjær fra Bærum. Hun bor der ikke fast, stedet er fritidseiendom.

I tillegg til det som er nevnt, er det et par mindre hytter ved Mengkroken.

Bergli. Foto: Halvor Noer 2010.

Mengkroken skole

Det hevdes å ha vært holdt skole i Mengkroken fra 1860, trolig som omgangsskole. I 1884 ble det bygd skole, og da ble det fast skole i Mengkroken. I tillegg til skolehuset ble det også bygd lærerbolig. I Mengkroken var det skole fram til 1953. Da ble skolen sentralisert til Gresslien skole, og i 1956 sammen med Jammerdal og Gresslien skoler sentralisert til Hokåsen.

Da skolen ble nedlagt, ble husene solgt til Josef Arvetorpet. Han bodde i lærerboligen sammen med sin mor Hilda og sin søster Olaug. De er alle døde. I 1977 overtok Gulborg og Martin Arvetorpet skolehuset og lærerboligen, men sommeren 2009 solgte de husene med tomt.

Skolehuset består av et nokså stort klasserom. I boligen er det tre rom og kjøkken. På skoletomta ble det i sin tid på dugnad opparbeidet en liten lekeplass.

Mengkroken skole – lærerboligen til venstre

Foto: Trygve Myrvold 2008

Skolen var i alle år udelt, det vil si at alle elever fra 1. til 7. klasse gikk sammen. Elevtallet varierte fra 8 til 16. I begynnelsen var det felles lærer for Gresslien og Mengkroken med skole annenhver dag på hvert sted. De siste ca. 20 år skolen var i drift, hadde skolen lærer sammen med Jammerdal

Av lærere i kretsen kan nevnes Johannes Lystad, Brede Hagen, Toralf Grue, Verner Nilsen, Johannes Holøyen, Kath Krogstad, Ole Klanderud, Sverre Mengkrog, Johan Reitan og Peder Tveit. Johannes Holøyen var lærer på Sørskogen i 20 år. Også Sverre Mengkrog var lærer der i 20 år, fra 1926 til 1946.

Skolebilde fra felles skoleavslutning for Mengkroken og Jammerdal skoler i 1941 eller 1942.

Foran fra v.: Ukjent, Reidun Sletmoen (Furulund), Randi Nybråten (Lindberget), Magda Sletmoen (Repseth), Svanhild Mengkrog (Bratberg), Ingrid Mengåen, Jorun Moe, Signe Sletmoen (Iversen).

2. rekke: Gulborg Raisky (Arvetorpet), Magni Mengåen (Øieren), Audhild Dahl, Ellen Dahl (Økstad), Helga Linqvist (Tangen).

3. rekke: Torbjørn Mengkrog, Hallvard Dahl, Magne Arvetorpet, Olav Mengåen, Olaf Linna, Magne Linna.

4. rekke: Lars Mengåen, Roger Linna, ukjent, Birger Wais, ukjent, Arne Dahl, Sverre Mengkrog – lærer.

Årnesferga og mobiltelefonen

av Tor Aarstad

Menneskenes hjerter forandres intet i alle dager

Dette hevdet Sigrid Undset i sin tid; Nobelprisvinner i litteratur 1928. Det hadde denne kloke kvinnen utvilsomt rett i, men rundt omkring oss forandres ting så altfor fort i våre dager. Utvikling og avvikling går så rasende fort at det blir innviklet for et aldrende menneske som ikke bare er støl i armer og bein, men også i hodet. Man har begynt å stavre om i "vestliene" på nostalgiske stier som munner ut i det store intet.

I 1876 oppfant Thomas Edison telefonen. Dette vidunderet ble av kloke hoder vurdert som et morsomt leketøy som aldri ville få praktisk betydning. I dag flirer vi litt av denne påstanden, men den rivende utviklingen på dette området har faktisk gitt skeptikerne delvis rett: jeg sikter da til disse mobiltelefonene – skravlefonene eller geitebokkfonene, som man fristes til å kalle disse små djevelske dingsene, som allesteds nærværende og som aldri gir fred hverken ved matbordet eller på vandring i skogen. Eller i kjerka for den saks skyld, uten at det plager meg akkurat!

Til jul for en tid tilbake, fikk barnebarna mine hver sin mobiltelefon. Etter å ha demonstrert de mange utrolige bruksområder på disse for bestefar, måtte jeg stille det tåpelige spørsmål om det faktisk gikk an å ringe med den også. Jada, det fikk jeg seinere sannelig erfare i fullt monn. Jeg har også undret meg på hva folk skravler om heile tida der de vandrer rundt med denne dingsen på øret. Nåja, for det meste må du ta del i samtalen åkke du vil eller ei.

Menneskenes tilpasningsevne er fantastisk stor – og det må den nødvendigvis være om livet skal gå videre, men jeg våger å påstå at hvis mobiltelefonen av en eller annen grunn skulle "avgå ved døden", så vill også menneskene gjøre det p.g.a. abstinens! Jeg for min del vil greie meg, for jeg har ingen – som du sikkert har gjetten Mobiltelefonen er da vel også nyttig, spør du meg. Joda, den kunne f. eks. vært til og med veldig nyttig den

Tor Aarstad f 1932

gangen vi måtte påkalle sundmannens oppmerksomhet for å komme oss over elva. Dermed har jeg reddet meg ut av denne smule lange og irrelevante innledningen som skulle beskrive mitt første møte med Glomma, men kommunikasjon er kommunikasjon enten den foregår gjennom eteren eller på det våte element.

Mitt første møte med Glomma

Men altså mitt første møte: Det hadde seg slik at mor hadde solgt ei ku til noen på "væss-sida åt ælva". Hun hadde påtatt seg å frakte den dit – d.v.s. å leie den. Jeg skulle liksom være med for å hjelpe til eller jage på, men det var vel mest for selskaps skyld. Var vel ikke mer enn i 10-årsalderen, tenker jeg. Ble fortalt at vi skulle over elva i båt; noe som undret og opptok meg svært, der jeg tuslet etter med svolk i handa, 7 km. på støvete landeveg. Det forekom meg aldeles umulig, for den gangen var en båt i min tankeverden eika hass Jonas hvis havn var Grobølsnabben i Skasåa. Den rommet folk, men ikke fe.

Derfor ble jeg storlig imponert og overrasket ved at den store farkosten som lå der i fergeleiet uten problemer tok imot både ku og hestekjører i sin brede favn. Elva var overveldende stri og stor for en liten gutt og overfarten var styggelig spennende. Husker godt sundmannens kraftige åretak på skrå oppover elvestrømmen for ikke å komme ut av kurs til are sida som var det reine utlandet for guttpjokken. Vi var jo ikke særlig mobile (uff) den gangen verken store eller små, men jeg fant snart ut at folkene der til forveksling

lignet oss hokåsingene og som tala nesten det same målet.

Brandval bru bygd 1949

Den 24. september er det 61 år siden Brandvalbrua ble åpnet. 50-årsjubileet ble markert med en fin tilstelning på sandstranda ved bruas østende den 24. august 1999. Ei scene var snekret; bord og benker plassert rundt omkring ved elvebredden.

Musikk ble det selvfølgelig også – intet mindre enn bandet Ingemars. Steve Andersson ringte meg noen dager forut og spurte om jeg ville gi et bidrag til underholdningen. Overasket og smigret – ikke minst, at en sådan størrelse fant meg ”spiselig”, lot jeg det stå til. Angrende på min ettergivenhet sto jeg der, nervøs ventende på min tur til å entre scenen som etter hvert forekom meg som et slags skafott. Skottet opp mot brua; mante fram sundmann Bernt Moe’s knirkende tollegang og plaskende årer fra dette stedet for 2 drøye mannsaldre siden. Gått over i historien, eller ut på dato som det nå heter.

Det har også den etterlengtede og prektige brua delvis gjort. Den er blitt for smal, heter det, men det er feil; den er nøyaktig like brei som da den ble bygget, men det er bare trafikken som har blitt større – naturligvis. Nå blir man møtt med lysende grønne og røde øyne som maner deg til å dele brua med andre, fotgjengere som bilister.

Møte med Magna Rudseter

Dette er bare tankespinn ved elvebredden om forgangen tid; nå over til noe mer konkret: Glåmdalen hadde et intervju med Ingeborg Moe i anledning hennes 90-årsdag, hvori hennes meritter som skihopper ble hentet fram. Dette pirret min nysgjerrighet, så jeg drog dit på hennes 91-årsdag for om mulig å få stoff til bladet vårt. Det fikk jeg så sannelig!

Magna Rudseter var tilfeldigvis også tilstede, som forresten er født 4. august 1920. Dette var to svært hyggelige og vitale damer.

Krystallklare kilder til å drikke lokalhistorisk eliksir fra, deres høye alder til tross. Disse to var imidlertid fullstendig fremmede for meg, men det varte ikke lenge. Jeg må med skam melde at jeg har dårlig kjennskap til mine sambygdingene og familieforhold. Ofte er det ganske pinlig, for de later til å kjenne meg! Men jeg søker trøst og støtte i det gamle og gode ordtaket: *Alle kjenner klovnen, men klovnen kjenner ingen*. Dette tilfeldige møte med Magna førte til mange besøk og gode samtaler med henne gjennom årene. Særlig har fergetrafikken fått god plass i disse, for far hennes rodde elva i et halvt århundre eller der omkring.

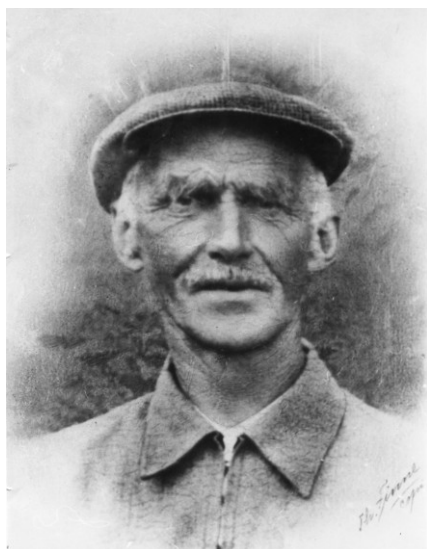
En nifs hendelse

Under et besøk hos henne kom jeg til å nevne en nifs hendelse far hadde på elveisen i et av krigsårene på vei hjem fra jobben.

På Årnesferga. F.v. sundmann Bernt Moe, Reidar Moe, Odd Myhre (fra Oslo), Trygve Moe. Bilde utlånt av Magna Rudseter

Han var veivokter og hadde Nugursvegen og en strekning på vestsida som virkefelt. En kveld kom han hjem med fremmede klær på seg. Forundret spurte mor hva i all verden dette skulle bety? Jo, han hadde gått gjennom isen. Halvt unnskyldende liksom, sa han at han hadde trådd vatnet lenge og holdt i sykkelen før han måtte slippe den. Denne hendelsen trodde jeg var glømt og ukjent for alle unntatt meg, men Magna husket den godt: *Han var hjemme hos oss og fikk varmet seg og tørre klær på kroppen*, sa hun. Med ett rykket far nærmere, og jeg fikk på en måte følelsen av å møte den store, staute mannen igjen. Jeg var bare 12 år da han gikk bort i 1945.

Paulmar Aarstad 1884-1945

At Magna spilte trekkspill er vel kjent for de fleste i bygda. Hun tar gjerne en truddelutt på spillet sitt og gir til beste sine egne sanger også. Dertil skriver hun dikt. Dette tør vel være sjelden utfoldelse i en så høy alder. Som sagt, mye og mangt forandres rundt oss, men om bruas kapasitet er kommet til kort, så står den der og smadrer Rudyard Kipling's påstand om at *vest er vest og øst er øst og aldri skal de to møtes*. R. K. 1865-1936, engelsk forfatter født i India. Langt fra Brandval riktignok, men mennesker er mennesker til alle tider og til alle steder

Her skal jeg avslutte mitt høyst personlige streiftog om to vidt forskjellige kommunikasjoner, barndom, alderdom, følelser og fakta med et av Magnas dikt som

passer for årstiden og livet som sådan. Dagene er blitt tallrike for mange av oss – og det høstes i dobbel forstand.

Etterskrift: Ruth Ruud har skrevet om sundtrafikken over Glomma i Brandvalitten nr 2 1997.

Bernt Olav Neskvern har skrevet referat fra 50-årsmarkeringen for Brandvalbrua i Brandvalitten nr 3 1999. (Red.)

Magna Rudseter f. 1920 trakterer trekkspillet.

En sommer er forbi

av Magna Rudseter

Det er trist ute nå,
sommeren er forbi.
Det er vinteren som
er kommet for å bli,
men det er lite vi
kan gjøre med det.

Vi har ikke evner til alt,
Det får bli som det blir,
det får være som det er,
haster av sted og tida den flyr.

Sitter alene og funderer på alt;
det er jo så mye å tenke på.
Tenker på sine; tenker på alle
som ikke har hus eller hjem.

Vi er heldige lell
som hver eneste kveld
kan krype til sengs;
være seg selv å takke
for dagen som var ...

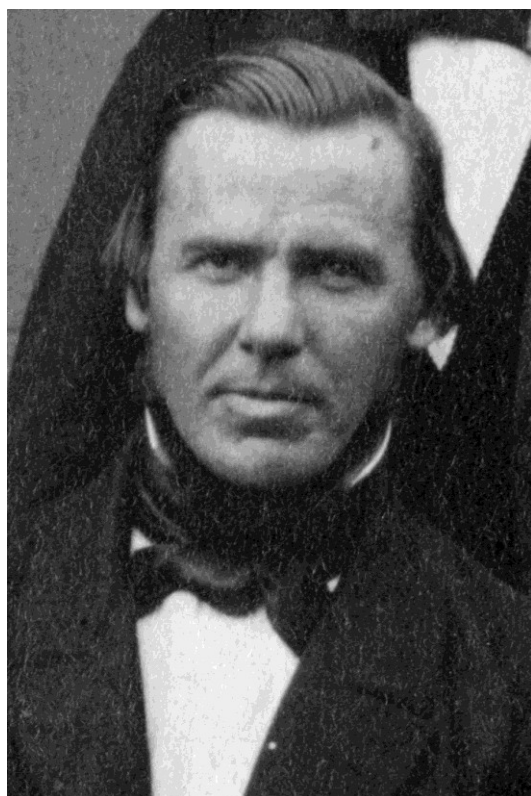
Marte Stensbøl fra Sorknes

av Halvor Noer

Vi har lite skriftlig materiale om våre forfedre langt tilbake. Gunder Paulsen fra Jakobstuen i Sorknesgrenda i Grue har skrevet en bok som heter *Minder fra Tiden omkring Aaret 1830 til 1848*. Jakobstuen var en middelsstor gård, der han måtte være med i gårdsarbeidet så langt tilbake han kunne huske. Fra 12-års alderen var han med faren i skogen og kjørte tømmer. De lå borte hele uka i dårlig koie.

Denne Gunder var skoleflink og etter Almueskolen fikk han gå 1 1/2 år på Chr. Svenkeruds privatskole i Vårer og fikk deretter jobb som kontorist på brukseier Omsteds kontor. Han studerte videre og tok juridisk eksamen 23 år gammel. Fra 1848 arbeidet han som sakfører i Molde. Han var ordfører i Molde i 1858, 1860 og 1867.

Han må ha hatt en enestående hukommelse.

Gunder Paulsen 1821-1872

Det viser de detaljerte beskrivelser av forholdene i Sorknesgrenda i hans barndom. Boka er skrevet i det siste året han levde. Gunder måtte være med som gjeter på setra om sommeren. Han beskriver blant andre

Halvor Noer f. 1938

naboenta Marte, som senere giftet seg i Brandval.

Sitat: *Marte Søgaarden (Sorknes) var et Par Sommere min stadige Jeterkammerat baade hjemme og paa Sæteren. Det var en udmærket snil og brav Pige, noget vel alvorlig imellem kanske; men det, som især gjør, at jeg mindes hende, er, foruden alle de gode Smagebiter, hun gav meg, den deilige sangstemme, hun havde.*

Hun kunde en Mængde Viser, og der gikk vist ikke mange Dage, uden at hun maatte synge for mig. Hun var mange Aar (vist 10) ældre enn jeg, og voxen, medens jeg var Barn, men som oftest føiede hun mig i at synge, og jeg har sjelden hørt Musik, som har gjort et saa dybt Indtryk paa mig. I sær var det Sangen (af Ingeman tror jeg): Kjære Moder, hvorfor sover Du, paa det haarde Egebord saalænge – som stemte mit Sind til en forunderlig barnlig Vemod.

Martes Moder var død, og hendes Stedmoder, Mary Arneberg, var en brav men streng Kone. Hendes egne to Børn, Anne Marie og Haagen, som var mine Jevninger omtrent i Alder, jetede aldrig. Thi Mary holdt dem for gode dertil. Det kan nok hende, at Marte Søgaarden, naar hun sang bemeldte Vise, tænkte paa, at hun var Stedbarn og maatte deltage i den lave og simple Jetersyssel, som hun rimeligvis aldrig havde kommet til at gjøre, hvis hendes egen Moder, hvem hun som Barn havde set paa Ligbaaren, havde levet.

At høre Marte lokke (kaue) Morgen og Aften var ogsaa en hel Nydelse. Den blev ny og smukkere for hver Gang syntes mig denne simple ensformige Melodi i hendes Mund. Hun blev gift til Stensbøl i Brandvold. Om hun lever nu, ved jeg ikke.

Gunder Paulsen gir ganske nærgående beskrivelser av mange av sine naboer i denne boka. Blant andre skriver han om Martes far, Haaken Haakensen Søgala (erindringsfeil for Gunnarsen?) f. 1769:

Gamlingen Haakaa (kallenavn) var en høi, langbent, lyslet Mand med et godt, venlig Ansigt. Han klædte seg pent og med en vis Smag og gikk aldrig med bødte Klæder. Han var edruelig, sædelig og spagferdig og førte aldrig letfærdig Tale og svor aldrig. Han barberede sig mindst en Gang ugentlig og saa ud som en ærværdig Klokke.

Han var skrivekyndig og læste meget men gjorde aldrig noget haardt Arbeide. Han førte blot Tilsyn, men dette gjorde han med stor Dygtighed, og hans Ager og Eng stod altid blant de bedste i Bygden.

Han spiste ikke sammen med sine Børn og arbeidsfolk i Kjøkkenet, men ved et særskilt Bord i Stuen.

Gammelsøgård`n Sorknes. Dette våningshuset er bygd i 1883. På Martes tid antagelig en gard på 180 mål innmark og 1200 mål skog. Garden er senere delt i to bruk. Gammelsøgård`n eies i dag av Ragnar Sorknes - en etterkommer etter Haaken Gunnarsen. Foto: Halvor Noer 2010

Storkarer, som kom til Sorknes, søgte altid til dette Hus, og bleve gjæstmildt modtagne. Vaaningshuset var tvehøgt med Svalgange, og ovenpaa var 4 Gjæsteværelser med Senge.

Skjønt man havde høi Agtelse for hans rene Sæder, venlige og pene Væsen, rolige og værdige Holdning, saa manglede han dog den skarpe Forstand og de udmerkede Evner. Man syntes at Haakon var en Lating og levede og førte sig med en Fornemhed, som passede daarligt til hans mindre end gode Formuesforfatning. Hans Skov var udhugget, og han maatte næsten hvert aar holde frivillig Auktion over, hvad han kunde undvære, for at klare sig. Han kunde derfor passe sig selv, mente man, og lade være at age til Byen i Spidsslæde og Graabeinspels, holde Traver og gjøre sig naragtig og arm ved Storleter.

Jeg spurte Tom Granseth i slektsgranskingsgruppa om han hadde Marte Stensbøl i sin base. Han sendte meg bl.a. følgende opplysninger:

Marthe Haagensdatter Sorknes f. 28. juli 1810. Gift 8. november 1835 med Ole Bredesen Stensbøl f. 1799 - sønn av Brede Bergersen Stensbøl og Ragnhild Hansdtr. Brøderud.

De fikk følgende 7 barn: Marthe f. 1835, Berte f. 1838, Haagen f. 1841, Reinhart f. 1845, Martin f. 1847, Ole f. 1851, Olivia f. 1854.

Berte bodde i Stensblølsbråten (*Bråtan*) da hun fikk sønnen Ole Andreassen Holen i 1864. Fra Ole Holen stammer våre historielagsmedlemmer Leif Nyborg, Kirsten Nordseth og Odd Sigsten Holen. Kirstens mor er Karin Helliksen (1924- 1987) – søskenbarn til Leif f. 1937 og Sigsten f. 1938.

Leifs mor var Borghild Holen (1890-1974). Karins mor var Margrete Holen (1891-1975). Sigstens far var Ole Hagbart Holen (1905-1971).

Disses morfar /farfar var Ole Andreassen Holen f. 1864. Disses oldemor (Oles mor) var Berthea Stensbølsbråten f. 1838.

Disses tippoldemor (Bertheas mor) var Marte Sorknes f. 1810.

Disses tipptippoldefar var Haaken Gunnarsen Sorknes f. 1769.

Slektingene kan få nærmere opplysninger om slektsammenhengen ved å henvende seg til Tom Granseth.

Kilde: Gunder Paulsen: Minder fra Tiden omkring Aaret 1830 til 1848. Molde 1872. Nytt opplag Oslo 1944. Nytt opplag Indlandsposten, Kongsvinger på 1970-tallet.

Grendetur til Rolstadorrådet

av Halvor Noer

Vestsidegruppa i Historielaget inviterte i samarbeide med Bygdekvinnelaget til grendetur lengst sør på Brandval vestside 13. august. Rein og Henry Johnsen sto for opplegg og gjennomføring med besøk til de gamle husmannsplassene under Rolstad. De hadde ikke akkurat værgudene på sin side. Det bøttet ned, og opplegget måtte i noen grad tillempes været.

I øs pøs regnvær møttes vi på Qvernertunet.

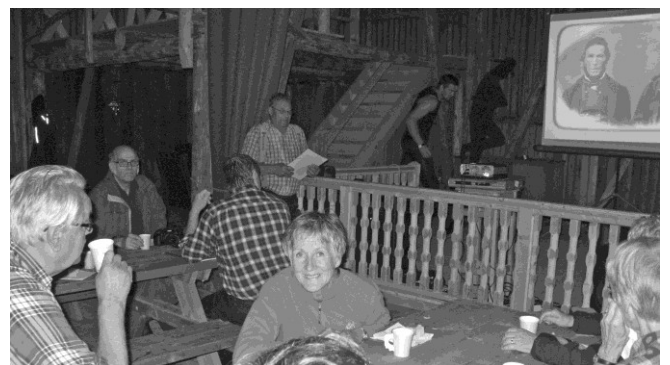
Til tross for det dårlige været var det 25 fremmøtte, da Rein ønsket velkommen på tunet til Ole Anton Næss – til Qverner, som det heter nå, eller Sagen som eiendommen tidligere het. Under tak i verkstedet til Ole Anton fortalte Rein og Henry om de fire nærmeste husmannsplassene i dette området. Sagen er nevnt. Nersagen lå litt lenger sør der det nå er dyrket mark. Sagbråten og Sagholtet måtte vi gå over jorden for å se på, der de lå som kulturminner med sine hustufter like vest for dyrkamarka på Qverner. Kjell Bråten og Astrid Stenberg var med på vandringen. De hadde begge hatt besteforeldre som bodde på Sagbråten. Det var Ole Martinsen f. 1867 og kona Ågot som var fra Ål i Hallingdal. Nå sto det 20 meter lang gran rundt hustuftene.

Vi forflyttet oss med bil ned til Hansrudlåven der resten av programmet ble avviklet. Even Jacobsen og 5-6 andre ungdommer har etter avtale med Ole Anton Næss satt i stand den

Hele låven var gjort om. Oppe på kjølebrua var det laget et solid rekkverk – vakkert dreid av ungdommene selv. Fra v.: Even Jacobsen, Jan G. Hokaasen og Anne-Lise Brøderud. Slektstreff! Jan og Anne-Lise er begge tremenninger med Evens mor.

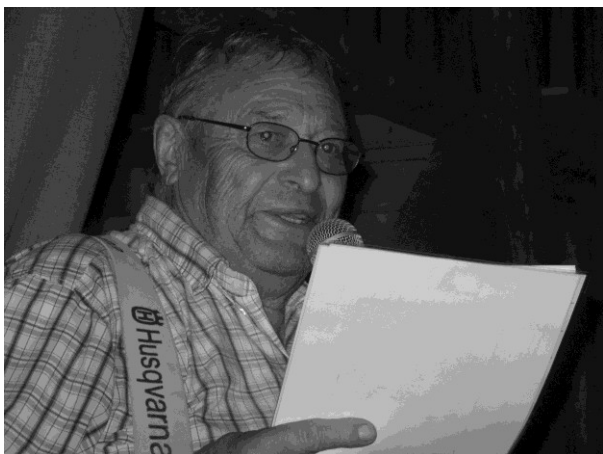
gamle låven til et utrolig flott privat klubb- og festlokale – kalt Cowboylåven. Det var bordarrangement i flere etasjer. I første var det blant annet scene, dansegolv og bar. Låven ligger på tidligere Nordre Hansruds grunn. Bare denne låven står igjen av bebyggelsen på Hansrud. På Søndre Hansrud er bebyggelsen revet og tunet er oppdyrket. Begge tilhører nå Querner. Benterud, som ligger nede ved riksvegen, er for lenge siden kjøpt av familien Benterud.

Fra bildevisningen. I bakgrunnen Ole Johannes Østberg til venstre og Rein Johnsen. På midten Rønnaug Børresen som senere takket for arrangementet. Det vises bilde av Ole og Ågot Martinsen.

I låven fikk vi servert kaffe og kaker, mens det var et lengre program fra scena ved Rein og Henry.

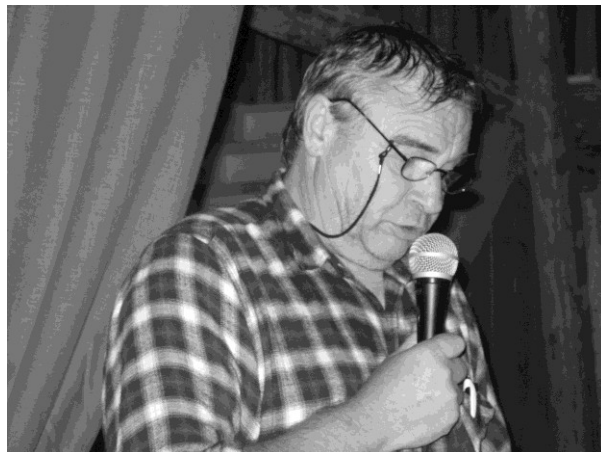
Rein hadde en bildevisning fra scena, der han viste noen bilder fra bebyggelsen og hverdagslivet på disse brukene, men flest bilder hadde han av de folkene som hadde bodd der. Arne Næss hadde

Rein Johnsen orienterer om bildene.

mange innspill om personer vi fikk se ved denne bildevisningen.

Henry har samlet en mengde opplysninger om de slektene som har bodd på disse plassene, og han redegjorde om mange av disse familiene.

Henry Johnsen orienterer om slektene. Henrys bestefar var fra Nordre Hansrud.

For oss østsifolk var det vanskelig å holde tråden i disse familierelasjonene, men for de berørte var det mange interessante opplysninger.

De som er interessert i disse slektene bør ta kontakt meg Henry Johnsen. Han deler gjerne sine kunnskaper med flere.

Rønnaug Børresen fra Bygdekvinnelaget takket til slutt Rein og Henry for godt gjennomført grendebesøk.

Kjell Bråten, Erling Nybo, Astrid Stenberg og Annita Langeland var alle interessert i de slekts-opp-lysningene som kom fram.

Alle bilder v/Halvor Noer

Referat fra Tundagen 5. juni 2010

av Jan G. Hokaasen

Mellom 150 og 200 personer var innom Tunet i finværet.

Flaggheising kl. 12.00, til fanfare ved Brandval skolemusikk med drillkorps, markerte åpning av Tundagen som også i år kunne tilby et variert og innholdsrikt program.

Brandval skolemusikk med dirigent Paul Inge Tønseth innledet sin konsert med "Bedre med en Venn", komponert av Stein Skøyeneie og framførte deretter "Det er musikk som skal til", av Kai Rosenberg. Som avslutning ble spilt to melodier av John Brakstad, "March Petite" og "Brass on Parade". Korpsets yngste, Tina Elise Wålbakken, mottok på vegne av skolemusikken blomster som takk for fin underholdning.

Hele bygda bør være takknemlig over å ha et skolekorps i sin nærhet, vel det eneste innen Kongsvinger kommune. Alltid med en positiv holdning påtar de seg de fleste oppdrag, alt fra Halloweenkonsert og Country and Western show til Julekonsert. Historielaget ønsker derfor Brandval skolemusikk, med et aktivt styre og en entusiastisk dirigent lykke til videre.

Øiermoen Trekkspillklubb overtok så scenen. De spilte bl.a. komposisjoner av Halvard Løvtjernet, "Oppat og oppat" og "Hambo fra Lehtomäki".

Jan G. Hokaasen f. 1942

På programmet stod også Kåre Johannessons "För att vara tillsammans" og "Mitt barndomshem".

Trekkspillklubben fra Finnskogen stiller bestandig opp og skaper alltid god stemning. Fra scenen denne gangen hørte vi May og Halvard Løvtjernet, Inga-Lill og Reidar Johansen, Ellen Keck, Kåre Johannesson, Kristian Granli og Henry Pelsholen.

Vinger og Odal Toraderlag skuffer heller aldri sitt publikum på Tundagen. May Britt K. Olsen, Iren Moen, Thor Rønningen, Trond Våreid, Joachim Rønning, Per Kr. Nordby, Magne Berg Olsen, Arne Myrer og Kristian Granli spilte flere kjente melodier til tilhørernes store begeistring.

Brandval skolemusikk med drillpiker og korps

Foto: Ole J. Østberg

Flere aktiviteter pågikk gjennom hele dagen. Husflidslaget hadde en variert salgsutstilling i Gammelstun. Glåmdal Utstys- og Motorhistorisk Forening viste en nøyaktig modell av et sagbruk fra 1905 drevet av en lokomobil. Her kunne vi også se en motor fra 1917, brukt til treskeverk og vedkappe, samt flere vetarabiler. Ved stabburene kunne Tørmoen Sanitet tilby stauder, og disse var tydeligvis god salgsvare.

I Grishuset var visning av never- og trearbeider ved henholdsvis Ivar Hansen og Bjørn Sørli. Dette var en svært imponerende utstilling med arbeider av meget høy kvalitet, og en ble på en måte

aldri mett av å betrakte og beundre de utstilte arbeidene.

Noen av Bjørn Sørli's treskjæringsarbeider

Foto: Ole J. Østberg

I redskapshuset var det gode tilbud fra et rikholdig loppemarked.

I Nistun orienterte Historielaget om slektsgransking og viste fram bilder og dokumenter.

En bildeserie som omhandlet Roverud før og nå var spesielt interessant.

Det ble servert saft, kaffe og vafler. Brandval Bygdekvinnelag sørget for servering av rømmegraut.

Flott vær og god stemning på Tundagen

Foto: Ole J. Østberg

Populære var også konkurransene. Vinnere ble.

Hestekokasting.

Damer: 1. Kari Moen.

Herrer: 1. Marius Glorvigen.

Stikkeasting.

1. Rolf Hauger.

Dart.

Damer: 1. Linda Nygård 8 poeng

Herrer: 1. Tom Linde 22 poeng

2. Erik Aarstad 18 poeng

3. Ivar Pellerud 17 poeng

Spekeskinka ble vunnet av Kristian Granli. Under premieutdelingen ble Rein Johnsen

berømmet for sin dugnadsinnsats og overrakt blomster i anledning av hans 70-årsdag.

Historielaget takker giverne: "Øss Kæra", "Ting og Tang" Kirkenær, "Emma Lundebymoen", "Joker'n", "Enger'n" for premier til konkurransene og til utlodningen og ellers alle andre som bidro til å gjøre Tundagen til en hyggelig opplevelse.

Brandval Husflidslag

har etter siste årsmøte følgende styre:
Leder Eva Storlien, sekretær Marika K. Rymoen, kasserer Randi Vestli, styremedlemmer Ysolina Rødengen og Gunn Britt Hagen, varamedlemmer Else Engen og Anne Rensmoen.

Vi minnes Ynge Gudmund Strand

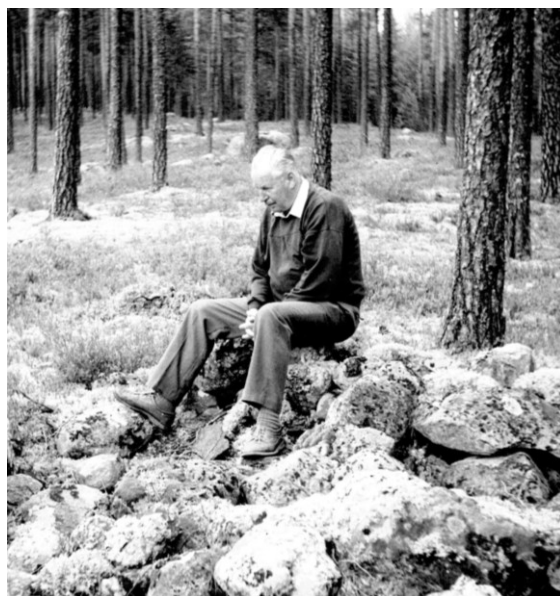
av Halvor Noer

Yngve Strand var født 4. desember 1929 og døde 20. mai 2010. Han gikk på handelsskolen og Evenstad skogskole før han begynte i det store svenske skogbolaget, Billerud, som eide Varaldskogen før Staten kjøpte den i 1968. Senere var han vaktmester på Tråstad ungdomsskole frem til pensjonsalder. Han bygde seg hus ved hjemgården Torstenstun Hofoss, der han bodde til han fikk seg en omsorgsbolig ved Roverudhjemmet i de siste årene. Han var gift med Wenche og de fikk sønnene Erlend og Øyvind. Han ble senere skilt.

Yngve hadde en altoppslukende interesse for lokalhistorie. Interessen gikk først og fremst på Hofosseiendommene og folket som har bodd der. Derneft på historien om Finnskogen og finneinvandringen og ellers generelt om kulturminner i Brandval etter gammel bosetning og spor etter feidene med svenskene på 16- og 1700-tallet.

Han hadde lært seg gotisk håndskrift og fikk tydet mange gamle dokumenter som han fant på Statsarkivet. Som amatørarkeolog fant han tuftene etter ei vaktstue ved den gamle posteringen på Hofoss (Se artikkel i Branvalitten nr 1 2008). Der fant han også mange gjenstander som kuler, mynter, uniformsknapper, kniver, kritt Piper med mer. Flere av oss fikk Yngve med på befaringer i terrenget, når det var noe vi ville ha undersøkt nærmere. Han ble også med meg noen ganger. Han stilte blant annet spørsmål ved noen spesielle steinrøyser, som kanskje kunne være satt ut av Carl Axel Gottlund. I 1822 merket Gottlund av den del av Finnskogen som burde tilhøre et eget skogfinsk sogn. Ei slik røys lå ved Roverudsetra, sa han, og en slik mulig "Gottlundrøys" pekte han på like øst for Bureien.

Juel Stubberud hadde en artikkel i Brandvalitten nr 3 2009 om den glemte forfatter Olaf Hofoss. Han hadde vanskelig for å finne opplysninger om denne mannen som reiste til Amerika midt på 1920-tallet, men så fikk han hjelp, skriver han:

Yngve i sitt rette element – sittende på et kulturminne

Etter hvert førte sporene til slektninger på Hofoss og Yngve Strand har vært til stor hjelp. Med Yngves bistand har det vært mulig å gi et langt mer nyansert bilde av mannen Olaf Hofoss, som på mange måter var foran sin tid. Han var Yngves onkel. Bare det å skrive bøker i det miljøet og på den tiden var noe helt eksepsjonelt. Yngve Strand viste seg å være en mann med mye materiale og stor kunnskap om lokale forhold, og framfor alt meget bevisst på sann og riktig historie, selv om den ikke bestandig er slik som man ønsker den skulle være.

Yngve Strand hadde en hobby som utvilsomt beriket hans liv. Likevel er det mange av oss som har sagt at han burde ha vært historiker på heltid. Slik ble det ikke, men vi branvalitter har lært mye lokalhistorie av Yngve.

Helt i Yngves ånd skulle gitte midler ved begravelsen gå til å skrive ned hofosshistorien.

Yngve vil bli savnet i Historielaget og vi føler med familien i sorgen.

Kultursti på Kolemoeen åpnet

av Halvor Noer

Roverud Øst Utmarkslag lagde en kultursti på Kolemoeen i 2003. Den har mange satt stor pris på. 14. august åpnet de en ny sti på hele 4,3 km som også inneholder den gamle, men som nå omfatter mye mer enn den gamle. Det er laget nye oppslagstavler. Den nybygde Gammen inngår også i stien.

15 personer hadde møtt fram til åpningen. Dagfinn Olsen guidet i tre timer gjennom hele stien. Han viste eksempler på kullgroper, kullmiler, dyregraver, Kolemoeens geologiske dannelse, gammel kverndam med mer og avsluttet ved tuftene etter Søndre Lia. Brødrene Oddvar H. (f. 1923) og Kåre R. Lien (f. 1927) deltok på vandringen. De vokste opp på Roverud. Deres far, Adolf, vokste opp i Søndre Lia og onkelen, Johan Marius, var den siste bruker. Han døde 1953. Se Brandvalitten nr. 1 2005.

Utmarkslaget har her lagt ned et imponerende arbeide. Dette er en flott sti for trimmere, for kulturinteresserte - og ikke minst bør den være svært aktuell for hyppig bruk fra skolene.

Fra oppslagstavla ved kullmila (reismila). Fra v.: Dagfinn Olsen, Steinar Olsen, Tor Dalsjø (skjult), Augon Hauger og Kåre R. Lien.

Dagfinn Olsen, Kåre R. Lien og Oddvar H. Lien studerer oppslagstavla ved Søndre Lia.

Vi har følgende bøker og skrifter til salgs:

Brandvalboka-Finnskogen		Kr 550
Skogbrukets historie i Kongsvinger		Kr 290
Brandval Kirke 350 år		Kr 200
Gamle Roverud		Kr 330
Brandval og Vinger Bondelag 100 år		Kr 200
Norsenterets historie		Kr 200
Agnåa – Vestmarkas perle		Kr 200
Lovise og Nils Hagen med etterkommere		Kr 30
Brandvalitten	ny	Kr 30
	gammel	Kr 20
Kalendere	ny	Kr 70
	gammel	Kr 20
Kart:		
Tur-og kulturminnekart Eikeberget og Fjoserberget		Kr 50
Jakt- og turkart Kongsvinger Vestside		Kr 50

Kontakt: Ivar Paulsen tlf.: 628 11 186. E-post: ivar-pau@online.no

NB: Brukte gamle Brandvalitter mottas med takk - særlig nr 1 og nr 2 2008

Gamle ord og uttrykk

av Tor Aarstad

Bættne = monne, forslå (*de bættner itte*)

Dunsar = dump smell eller drønn

Dætta kaull = snuble, ryke over ende

Feise = skremme, jage dyr og fisk (*feise over kjærringa*)

Fælkeprek = bygdeslarv

Innbærke ongakær = typisk ungkar

Itte etan = ikke spiselig

Itte væra kær om = Ikke være i stand til eller greie

Nasalint = det drypper av nesen

Sannfælu = sannferdig

Skogreite = nedfall av nåler og annet smårusk fra barskog.

Skommskætt = skumring

Skrøft = skrift

Sjæl-skrepp = sjølskryt

Stakkværskje = emne til skjørt

Staup = oppgått smal sti, vei i snø

Steite = støte noe. En steitar kan også bety en god, sterk dram

Strukjann = strykejern

Sækkfælu = synkeferdig

Træft = ei trakt

Turu = ei tvare (gammelt kjøkkenredskap)

Tæmmskjøll = Holde orden på tømmene, styre hesten

Uskjillt = ubeslektet

Vil itte den væran = ingen erkjennelse eller innrømmelse

Væta-tå = vite om, ha kjennskap til

Ordtak

Å stå i egne tanker er mindre morsomt enn å stå i andres.

Å gå i seg selv er en skummel affære – kanskje er det ingen hjemme.

Kapital mangler kultur slik kultur mangler kapital.

Ekstremt selvopptatte folk aner ikke hvem de er.

Vridd oppvekst gir vrang adferd.

Å være menneske garanterer ikke menneskelighet.

Fortjeneste er ikke alltid noe man fortjener.

Våren er vakker for den som lenge har hatt vinter.

Alle gode ting er tre, sier snekkeren.

Uten løgn, ingen venner.

En stein i hodet (takstein) er ikke skjebne – det er en stein.

Vi veit at vi har tapt, når sjukehus skal lønne seg.

Strofer etter Trygve Brenna

Trygve Brenna 1881-1973.
Se omtale av Trygve i nr 2. 2008

Trygve var innom Oskar Sæther (senere Høgseth'n) for å handle. Trygve hadde en fostersønn som het Frank – og Sæther spurte hvordan det sto til med han Frank.

Å - han ligger på havets bunn – han, sa'n Trygve.

Det syntes Sæter var fælt å høre og folk i butikken tok andektig av seg lua.

Ja, han er på en u-båt, sa'n Trygve.

**NB: Vi går snart tomme for strofer.
Si i fra hvis du har noen.**

KVELDSÅPENT PÅ SKINEB

første torsdag i hver måned fra kl 18.00 til kl 20.00+

Torsdag 7. Oktober	Tema: Post og kommunikasjon i Solør-Odal i gamle dager -utvikling av vegnett og posttjenester i Brandval v/Johan Seglsten
	Vert: Styret v/Terje
Torsdag 4. November	Tema: Presentasjon av Kongsvinger-Vinger Historielag v/leder Åsne Stolpe
	Vert: Styret v/Terje
Torsdag 2. Desember	Tema: Julegraut i Gammelstun
	Verter: Tunstyret og Husflidslaget

Slektsgranskingsgruppa har åpne møter på Skineb

andre tirsdag i måneden fra kl 18.00: 14. september, 12. oktober, 9. november og 14. desember.

Bli kjent i arkivet i Nistun

Tredje onsdag i måneden kl 16.00 – 19.00: 20. oktober, 17. november, 15. desember.

Tirsdagsklubben møtes på Skineb

siste tirsdag i måneden kl 11.00: 28. september, 26. oktober, 30. november.

Husflidslagets program i høst:

Møte hver mandag kl 18.00. Kurs: Engelsk broderi i september. Tema: Kjøkkenbroderi i oktober.
Julemesse i Brandval Samfunnshus 13. og 14. november.

Av ordenes saga

av Tor Aarstad

Krake søker make

Dette ordspråket, som slett ikke har noe med kråke å gjøre, finnes over heile Norden i forskjellige varianter. Det tidfestes så langt tilbake som til midten av 1300-tallet. På dansk het det opprinnelig krage: I betydningen av en ussel og liten person. Med andre ord betydde det at selv denne ynkelige mann kunne finne seg kjerring.

Hos oss blir uttrykket *ein rektig kraka* helst brukt om en klosset og ubehjelpelig person. Ellers blir det for det meste brukt for å understreke at like barn leker best, eller at man passer best sammen med likesinnede eller noen fra samme miljø og stand.

Uttrykket er også kjent fra England fra 1600-tallet: Birds of a feather, flock together. Det brukes gjerne litt negativt om kriminelle som ofte møter hverandre.

Her i landet har vi vår egne og reale versjon: Om det er langt i milla fjella, så møtes trølla!